

8. Podlevs`ky`j A.A. Derzhavne reguluvannya vy`robny`choyi kooperaciyi v Ukraini : dy`s. kandy`data ekonomichny`x nauk : 08.00.03 «Ekonomika ta upravlinnya nacional`ny`m gospodarstvom» / A.A. Podlevs`ky`j– Rivne, 2017 r. – 180 s.

9. Konceptiya zagal`noderzhavnoyi cil`ovoyi ekonomichnoyi programy` rozvy`tku promy`slovosti na period do 2020 roku : Rozporyadzhennya KMU vid 17 ly`pnya 2013 r. # 603-r. [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

*Рецензент: Ковальов А.І., д.е.н., проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету*

*14.12.2017*

УДК 330.5

*Томашен Вадим, Балджи Марина*

## **АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Важливе місце в процесі ефективного соціально-економічного розвитку країни займає соціальна сфера, оскільки саме в цьому секторі економіки здійснюється виробництво, розподіл і споживання матеріальних та нематеріальних благ, а також відбувається забезпечення розширеного відтворення людського капіталу за участю держави як гаранту економічного забезпечення соціально достатнього рівня життя населення. На сьогоднішній день курс України передбачає досягнення сучасних характеристик якості життєвого рівня населення, посилення ролі держави в регулюванні економічних і соціальних процесів, перехід до надійної системи соціального партнерства суб'єктів господарювання і органів влади. Підвищення добробуту населення, а отже і якості життя можливо досягти завдяки збільшенню темпів економічного зростання.

**Ключові слова:** соціальна сфера, державне управління, розвиток, аналіз, Одеська область, населення, добробут.

*Томашен Вадим, Балдзси Марина*

## **АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ В УКРАИНЕ И ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ**

Важное место в процессе эффективного социально-экономического развития страны занимает социальная сфера, поскольку именно в этом секторе экономики осуществляется производство, распределение и потребление материальных и нематериальных благ, а также происходит обеспечение расширенного воспроизводства человеческого капитала с участием государства как гаранта экономического обеспечения социально достаточного уровня жизни населения. На сегодняшний день курс Украины предусматривает достижение современных характеристик качества жизненного уровня населения, усиления роли государства в регулировании экономических и социальных процессов, переход к надежной системе социального партнерства субъектов хозяйствования и органов власти. Повышение благосостояния населения, а следовательно и качества жизни возможно достичь благодаря увеличению темпов экономического роста.

**Ключевые слова:** Социальная сфера, государственное управление, развитие, анализ, Одесская область, население, благополучие.

*Tomashen Vadym, Baldzhy Maryna*

## **ANALYSIS OF SOCIAL DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ODESA REGION**

The social sphere occupies an important place in the process of effective social and economic development. Because production, distribution and consumption of tangible and intangible goods take their place here, exactly in this economic sector. Moreover, there is an ensure of the reproduction of expanded human capital with participation of the state as a guarantee of economic provision of social sufficient standard of living. Nowadays, Ukrainian course provides for the achievement of modern living standards, strenghtening the state's role in regulating economic and social processes, transition to reliable system of

partnership between the government and authorities. The improvement of population's well-being, and therefore, of the life quality, can be ensured by increasing of rate of economic growth.

**Key words:** Social sphere, state regulation, development, Odesa region, population, well-being

**Постановка проблеми.** Україна, як і більшість держав у світі обрала соціальну спрямованість економіки. Твердження в Конституції, про те що, Україна є демократичною, соціальною та правовою державою, підтверджує факт пріоритетності соціальної функції країни. У Державній Стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року, у розроблених цілях регіональної політики, важливе місце посідає розвиток соціальної сфери у регіонах України. Таким чином, на сьогодні вкрай важливим є проведення аналізу сучасного стану соціальної сфери України з виділенням основних проблем її розвитку, і відповідно, розробки можливих шляхів їх вирішення. Ще з проголошенням незалежності в Україні відбулася активізація соціальних процесів, а відтак в мережі об'єктів соціальної сфери сталися досить суттєві зміни. Позитивною стороною цих змін є підвищена увага до розвитку соціальної інфраструктури, можливість впровадження приватної власності у цій сфері. Водночас стан і якість надання послуг у закладах соціальної сфери не завжди відповідає попиту населення, неспроможний задовольнити різноманітні інтереси населення та сприяти покращенню рівня життя населення.

На початку 90-х рр. минулого століття, водночас з хаотичною приватизацією та падінням виробництва, скорочувались видатки на соціальну сферу, звужувалась і як наслідок – руйнувалась її інфраструктура. Такі процеси, особливо в сільській місцевості, викликали скорочення мережі закладів освіти, культури, охорони здоров'я та ін.

Разом з тим, в Україні видатки з державного бюджету на соціальну сферу збільшуються з року в рік.

Незважаючи на суттєве збільшення видатків на розвиток об'єктів соціальної сфери в Україні, їх стан погіршується. На сьогодні більша частина об'єктів видів економічної діяльності, що належать до соціальної сфери, перебувають у критичному стані.

До ключових показників, що характеризують соціальну політику держави та її вплив на розвиток людського капіталу відносяться ВВП на душу населення та індекс людського розвитку. Тому розглянемо обсяг ВВП в Україні, який в 2016 році становив 2185,9 дол. США (табл. 1).

Таблиця 1  
Номінальний ВВП Україні с 2002 по 2017 гг. на душу населення (складено за даними [1])

Роки	ВВП						Населення (тис.)
	грн.			USD			
2002	4681,9			879,0			48230
2003	5591,5	909.5	19.4%	1048,5	169.6	19.3%	47813
2004	7272,9	1681.5	30.1%	1367,4	318.8	30.4%	47452
2005	9371,6	2098.7	28.9%	1828,7	461.4	33.7%	47105
2006	11630,2	2258.6	24.1%	2303,0	474.3	25.9%	46788
2007	15496,5	3866.2	33.2%	3068,6	765.6	33.2%	46509
2008	20494,9	4998.4	32.3%	3891,0	822.4	26.8%	46258
2009	19832,3	-662.5	-3.2%	2545,5	-1345.6	-34.6%	46053
2010	23600,4	3768.1	19.0%	2974,0	428.5	16.8%	45871
2011	28813,9	5213.4	22.1%	3570,8	596.8	20.1%	45693
2012	30912,5	2098.6	7.3%	3856,8	286.1	8.0%	45577
2013	31988,7	1076.2	3.5%	4030,3	173.5	4.5%	45483
2014	35834,0	3845.3	12.0%	3014,6	-1015.7	-25.2%	43722
2015	46210,2	10376.1	29.0%	2115,4	-899.2	-29.8%	42836
2016	55853,5	9643.3	20.9%	2185,9	70.5	3.3%	42668

Як ми бачимо, з 2013 року обсяг ВВП різко зменшується. Також в Україні, обсяг ВВП на душу населення є значно нижче, ніж у країнах західної Європи. У 2015 році цей показник в Україні дорівнював 2115,4 дол. США, а у країнах Євросоюзу його середнє значення становило 32125 дол. США (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг ВВП на душу населення в окремих країнах Євросоюзу, 2015 р. (складено за даними [2])

Країна	Обсяг ВВП на душу населення, \$
Україна	2115,4
Люксембург	110573
Данія	57999
Швеція	57297
Австрія	49256
Нідерланди	47651
Німеччина	43952
Франція	42991
Італія	33909
Іспанія	29409
Словенія	22717
Чехія	18868
Естонія	18127
Латвія	14924
Болгарія	7411

Як бачимо, Україна має найнижчий показник рівня життя серед країн Європи в 2015 році (рис. 1.)

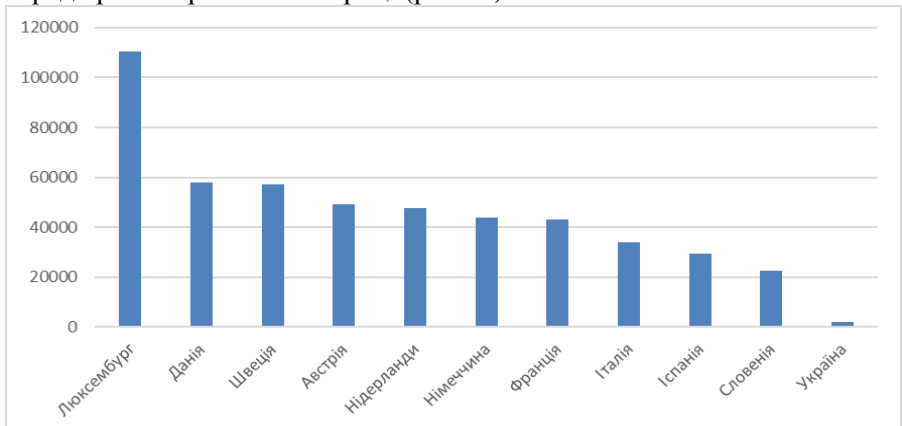


Рис. 1. Обсяг ВВП на душу населення, \$ (складено за даними [2])

Це негативно вплинуло на показниках відтворення та життєвого рівня населення. Так, Індекс людського розвитку, що є інтегральним показником, який використовують при порівнянні і вимірюванні рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття в різних країнах, в Україні у 2015 році дорівнював 0,734, і належав до високої категорії людського розвитку – що ставить країну на 83 позицію з 187 країн і територій. При цьому слід зазначити, що його значення у 2015 році менше ніж у 2016 році на 0,006 і є меншим за середнє значення цього показника для країн із високим рівнем людського розвитку (0,735), а також і середнім для країн Європи та Центральної Азії (0,738) (табл. 3).

Таблиця 3

Значення Індeksu людського розвитку окремих країн Євросоюзу 2015 р. (складено за даними [3])

Країна	Значення
Дуже високий Індекс людського розвитку	
Нідерланди	0,915
Німеччина	0,911
Данія	0,900
Ірландія	0,899
Швеція	0,898
Велика Британія	0,892
Франція	0,884
Австрія	0,881
Люксембург	0,881
Словенія	0,874
Угорщина	0,818
Хорватія	0,812
Латвія	0,810
Високий Індекс людського розвитку	
Румунія	0,785
Болгарія	0,777
Україна	0,747

Так, за період з 1980 до 2015 рр. очікувана тривалість життя при народженні в Україні зменшилася на 0,8 року, середня тривалість навчання зросла на 3,9 року, очікувана тривалість

навчання збільшилася на 3,1 року. ВНД на душу населення в Україні за період з 1990 по 2015 р. зменшився приблизно на 24,2 відсотка [4]. Отже, на сьогоднішній день проблемі підвищення якості життя населення повинна приділятися досить значна увага. У цій площині актуальним стає питання розвитку прогресивної та ефективної вітчизняної моделі соціальної політики, що проявляється через соціальну сферу, і яка спрямована на підвищення показників добробуту громадянського суспільства та позиції країни на міжнародній арені.

Слід зазначити, що соціально орієнтовані держави здійснюють перерозподіл національного доходу відповідно до пріоритетних суспільних потреб, отже питання джерел та обсягів фінансування соціальної сфери є визначальними. Основними показниками в побудові теорій «соціальної держави» є рівень соціальних витрат в загальній структурі ВВП та рівень централізації ВВП у бюджеті країни. Так, в англосаксонській моделі фінансування соціальної сфери здійснюється за залишковим принципом, а отже її реалізація залежить від наявності значного обсягу добровільної і неформальної допомоги, вона заснована на максимальному рівні самофінансування юридичних осіб і самозабезпеченні фізичних осіб та характеризується незначним рівнем бюджетної централізації (в межах 25–30 % ВВП). Континентальна модель характеризується поміркованим рівнем централізації ВВП у бюджеті, близько 35–45 % [7]. Південно-європейська модель є перехідною, що розвивається і не має чіткої організації, характеризується переважанням пенсійних виплат у соціальних трансфертах, високим ступенем сегментації одержувачів допомоги за їх статусом. У середземноморських країнах відповідальність за соціальне забезпечення покладається в основному на місцевий рівень, сім'ю [4]. Кожна із вищезазначених моделей на практиці не існує в чистому вигляді, оскільки враховує національні особливості окремо взятої країни. Зазвичай можна спостерігати поєднання елементів ліберальної, консервативної, соціал-демократичної і південно-європейської моделей при явному переважанні рис однієї з них [6].

Отже, досвід функціонування європейських соціальних держав дозволяє виділити ряд характерних для них загальних рис: високі показники ВВП та стабільні темпи їх зростання; державні

соціальні гарантії населенню; значна роль держави в перерозподілі доходів; практика державно-приватного партнерства; ефективні форми демократичного устрою і цивільного суспільства [8, с. 37]. Також для України притаманні цінності ліберальної моделі. При цьому реалізація ліберальної моделі передбачає відповідний рівень соціально-економічного розвитку суспільства, чого в Україні ще немає і це є суттєвим гальмом для соціального розвитку (табл. 4).

Таблиця 4

Рівень централізації ВВП у бюджеті України  
за період 2011-2015 рр. (складено за даними [9])

Показник	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП (у фактичних цінах), млн грн	912 563,0	1 120 585,0	1 349 178,0	1 459 096,0	1 505 485,0
Доходи Зведеного бюджету України, млн грн	272 967,0	314 506,3	398 553,6	445 525,3	442 742,9
Рівень централізації ВВП у бюджеті, %	29,9	28,1	29,5	30,5	29,4

Характерними ознаками, які притаманні консервативній моделі і спостерігаються у вітчизняній сучасній моделі, є те, що основні канали перерозподілу фінансових ресурсів знаходяться в руках держави, або під її контролем; величина соціальної допомоги існує в пропорційній залежності від трудових доходів і, відповідно, від розмірів відрахувань на страхові платежі; спостерігається тісний зв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю професійної діяльності. Однак, у вітчизняній моделі соціальної політики не відбувається поєднання високої економічної ефективності з розвинутою системою соціального захисту, яка заснована на свободі споживання, а також бюджетні відрахування на соціальні заходи не дорівнюють страховим внескам працівників і працедавців, що характерно саме для консервативної моделі. Слід зазначити, що ефективний розвиток вітчизняної соціальної сфери ускладнюється діями таких чинників: відсутністю чітких стратегічних пріоритетів соціальної політики, недостатнім рівнем фінансування, слабкою соціальною спрямованістю бюджетної політики, глибоким



соціальним розшаруванням та високою поляризацією доходів, недієздатністю трансфертної політики держави, значним погіршенням демографічних характеристик населення, погіршенням умов життя. Водночас у суспільстві відновлюється розуміння самоцінності людського капіталу, високорозвинутої науки, освіти, культури, охорони здоров'я, що і визначає економічне майбутнє країни, її перспективи в світовій економіці [11, с. 641].

Функціонування будь-якої соціальної системи можливе лише за наявності певних складових, що забезпечують утримання її стабільного рівня та поступовий розвиток, і Одеська область не виняток, тому рогляємо деякі із її них.

В Одеській області система лікувально-профілактичних закладів регіону достатньо широко представлена, медичну допомогу населенню надають заклади охорони здоров'я різних рівнів та відомчої підпорядкованості.

Заклади охорони здоров'я впродовж 2010-2014 років мали тенденцію скорочення лікарень і збільшення амбулаторно-поліклінічних закладів, що певним чином було обумовлено процесом оптимізації. Так, кількість лікарень скоротилася зі 143 до 92 одиниць, амбулаторнополіклінічних закладів зросла зі 413 до 440 одиниць. При цьому відповідно кількість лікарняних ліжок скоротилася з 22,4 до 20,0 тис. одиниць, а планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів зросла з 49,0 до 49,6 тис. відвідувань за зміну. Також зросла кількість станцій (відділень) швидкої медичної допомоги з 51 до 73 одиниць.

За період 2010 – 2014 років було введено в експлуатацію лікарняних закладів на 57 ліжок, амбулаторно-поліклінічних закладів на 1458 відвідувань за зміну. Кількість лікарів усіх спеціальностей зменшилася з 11,7 до 11,3 тис. осіб, середнього медичного персоналу з 22,4 до 20,9 тис. осіб. Забезпеченість населення лікарями усіх спеціальностей на 10 тис. населення у 2014 році становила 47,4 осіб, середнім медичним персоналом 87,7 осіб.

Одеська область – характеризується високим науковим та освітнім потенціалом. На території області станом на початок 2015/2016 навчального року функціонують 59 вищих навчальних закладів, у тому числі 36 – I-II рівнів акредитації (коледжі, технікуми, училища та 21 – III-IV (університети, академії,

інститути). Статус «національний» мають 9 вищих навчальних закладів [10].

Крім українських, функціонують школи та класи, в яких навчання здійснюється мовами національних меншин (російська, молдовська, болгарська). У поточному навчальному році російською мовою навчаються – 69823 учнів, молдовською 2797, болгарською – 68. Викладаються мови як предмет: українська, англійська, болгарська, гагаузька, іврит, іспанська, молдовська, німецька, новогрецька, польська, російська, французька, італійська. У 698 закладах освіти з 1-го класу англійська мова. Функціонує 57 спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови.

Із державної служби статистики була проаналізована кількість: до дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх навчальних закладів, загальноосвітні навчальні заклади, професійно-технічні навчальні заклади та вищі навчальних заклади. Відповідно до статусу вищих навчальних закладів встановлено чотири рівні акредитації: I – технікуми, училища, II – коледжі та інші прирівняні до них заклади, III і IV – академії, університети, інститути, консерваторії (табл. 5).

Таблиця 5

Кількість навчальних закладів в Одеській області  
(складено за даними [12])

Роки	Дошкільні навчальні заклади	Загальноосвітні навчальні заклади	Професійно-технічні навчальні заклади	Вищі навчальні заклади	
				III-IV рівнів акредитації	I-II рівнів акредитації
1	2	3	4	5	6
1990/91	24,5	21,8	1246	742	149
1991/92	24,4	21,9	1251	754	156
1992/93	23,8	22,0	1255	753	158
1993/94	23,2	22,1	1185	754	159
1994/95	22,3	22,3	1177	778	232
1995/96	21,4	22,3	1179	782	255
1996/97	20,2	22,2	1156	790	274
1997/98	18,4	22,1	1003	660	280
1998/99	17,6	22,1	995	653	298

Продовж. табл. 5

1	2	3	4	5	6
2001/02	15,7	22,2	965	665	318
2002/03	15,3	22,1	962	667	330
2003/04	15,0	21,9	953	670	339
2004/05	14,9	21,7	1011	619	347
2005/06	15,1	21,6	1023	606	345
2006/07	15,1	21,4	1021	570	350
2007/08	15,3	21,2	1022	553	351
2008/09	15,4	21,0	1018	528	353
2009/10	15,5	20,6	975	511	350
2010/11	15,6	20,3	976	505	349
2011/12	16,1	19,9	976	501	345
2012/13	16,4	19,7	972	489	334
2013/14	16,7	19,3	968	478	325
2014/15 <sup>1</sup>	15,0	17,6	814	387	277
2015/16 <sup>1</sup>	14,8	17,3	798	371	288
2016/17 <sup>1</sup>	14,9	16,9	787	3702	2873

Примітка: <sup>1</sup>без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. <sup>2</sup>У 1990-2014рр. враховані дошкільні навчальні заклади, які не працювали протягом року або більше з будь-якої причини, починаючи з 2015р. – заклади, які працювали протягом року. <sup>3</sup>У 1990-2014рр. не враховані місця у дошкільних навчальних закладах, які не працювали протягом року або більше з будь-якої причини. <sup>4</sup>У розрахунку використано дані про чисельність постійного населення України на 01.01.2016.

На рисунку 2 можемо побачити зміну кількості дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів.

Як бачимо після 2000 року кількість загально освітніх закладів зменшується, і в 2017 за ступенями загальноосвітні навчальні заклади розподіляються: 68 шкіл I ступеня, 186 шкіл I-II ступенів; 567 шкіл I-III ступенів; 1 школа II-III ступенів. Також в області функціонують 10 гімназій, 10 ліцеїв, 278 навчально-виховних комплексів.

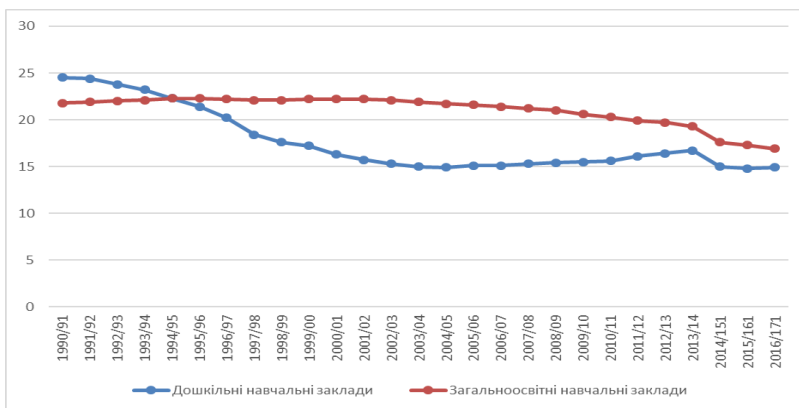


Рис. 2. Кількість навчальних закладів в Одеській області (складено за даними [12])

На рисунку можемо побачити зміну кількості професійно-технічних та вищих навчальних закладів (рис. 3).

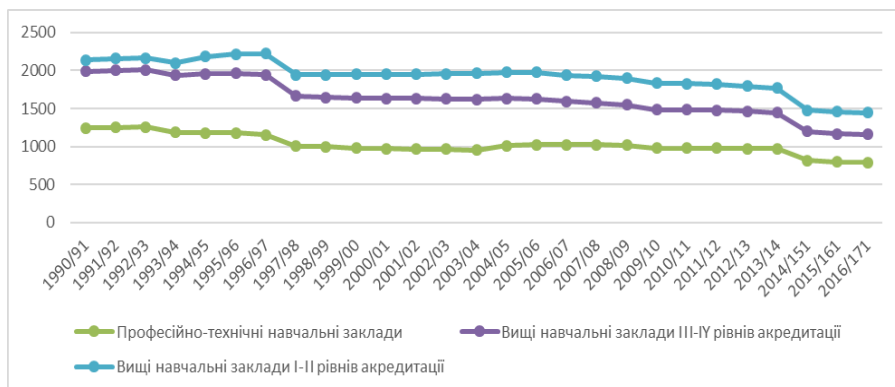


Рис. 3. Кількість навчальних закладів в Одеській області (складено за даними [12])

Як ми бачимо, систему закладів загальної освіти станом на початок 2015/2016 навчального року складала 884 навчальні заклади, 872 з яких – з денною формою навчання. У порівнянні з 2010/2011 навчальним роком їх кількість зменшилася на 66 одиниць. В області функціонують 27 закладів приватної форми власності та 836 – комунальної форми власності.

Впроваджується інклюзивна форма навчання. Діти з особливими освітніми потребами отримують освіту у 64 класах з інклюзивною формою навчання та 15 спеціальних класах у складі загальноосвітніх навчальних закладів.

В області функціонує 38 навчально-виховних закладів інтернатного типу для дітей, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, з яких 4 – для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (у тому числі 2 дитячих будинки); 23 заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку; 3 заклади для дітей, які потребують тривалого лікування (санаторного типу); 5 закладів для дітей, які потребують соціальної підтримки та допомоги, та 3 спеціалізовані навчальні заклади для обдарованих дітей.

Для дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку дошкільного віку, діють 3 санаторні, 8 спеціальних та 48 комбінованого типу дошкільних навчальних закладів.

Систему професійно-технічної освіти області складають 43 заклади, з яких: 29 – професійно-технічних навчальних закладів; 3 філії професійнотехнічних навчальних закладів; 8 у складі вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та 3 навчальних центри при установах виконання покарань.

Для дітей дошкільного віку функціонують 842 дошкільні навчальні заклади, з яких 779 – комунальної, 8 – державної та 55 приватної форм власності. Починаючи з 2012 року, в дошкільній освіті запроваджуються нові державні стандарти, ведеться цілеспрямована робота з поліпшення її якості, динамічно розвивається мережа дошкільних закладів, зростає контингент дітей, охоплених дошкільною освітою.

Протягом 2011-2015 років мережа ДНЗ збільшилася на 75 одиниць введено в дію 3 новозбудованих ДНЗ, 39 відкрито у пристосованих приміщеннях, видано ліцензії на право надання освітніх послуг 33 ДНЗ приватної форми власності. Крім того, відновлено діяльність 19 дошкільних навчальних закладів. Створена й успішно працює автоматизована інформаційна система реєстрації дітей для влаштування до дитячих садків області. При цьому зберігається перевищення норм наповнюваності груп (на 100 місць в області в середньому виховується 107 дітей, понад 20 тис. тисяч дітей чекають у черзі на влаштування до ДНЗ).

В області створені умови для рівного доступу до якісної загальної освіти. Створено 56 освітніх округів. Ефективно функціонують освітні округи в Ананьївському, Великомихайлівському, Подільському районах.

Впродовж 2010-2015 років введено в експлуатацію 12 шкіл (3631 учнівське місце). Проведено заходи зі скорочення споживання природного газу переведено котельні 51 навчального закладу на альтернативні види палива.

З метою поліпшення матеріально технічного стану закладу освіти області протягом останніх років у 494 закладах освіти відремонтовано системи опалення; у 625 закладах котельні із заміною опалювальних котлів; у 285 закладах покрівлю; у 61 закладі систему водопостачання, у 337 навчальних закладах замінено 4095 віконних блоків.

Поновлено парк шкільних автобусів на 145 одиниць, у тому числі 96 за рахунок обласного бюджету, 49 за рахунок державного бюджету. У 2015 році здійснюється підвезення 13541 учня сільської місцевості 303 шкільними автобусами.

На заходи з інформатизації та комп'ютеризації загальноосвітніх шкіл області протягом 2011-2015 років із місцевих бюджетів виділено 4,2 млн. грн., з інших джерел 12,8 млн. грн. Протягом 2011 – 2015 років 331 загальноосвітня школа отримала НКК, в тому числі: 244 школи у сільській місцевості, 87 у містах. У порівнянні з 2011 роком у 2015 році кількість учнів на один комп'ютер збільшилась з 15 до 17; відсоток ЗНЗ, підключених до мережі Інтернет, зріс з 69% до 81% (61,3 % високошвидкісним Інтернетом); всі ДНЗ в аналітично-інформаційній системі реєстрації дітей мають власну веб-сторінку; 51% ЗНЗ мають веб-сайт чи веб-сторінки в мережі Інтернет.

У 2015 році 87% загальноосвітніх навчальних закладів забезпечені комп'ютерною технікою, 81 % загальноосвітніх навчальних закладів мають доступ до Інтернету.

Протягом останніх років мережа професійно-технічних навчальних закладів області знаходилась у постійному реформуванні. За рахунок її реорганізації загальна кількість ПТНЗ з 47 у 2011 році зменшена до 43 у 2014 році.

Одеська область має потужний інтелектуальний потенціал, який дозволяє здійснювати інноваційну діяльність як в науково-

дослідних установах, так і на підприємствах. Загальна кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи, у 2013 році становила 52 одиниці, в той час як у 2010 році їх кількість становила 59 одиниць. Не зважаючи на тенденцію до їх зменшення (така тенденція спостерігається по всіх регіонах), Одещина продовжує утримувати 5 місце серед регіонів за кількістю організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи.

Загальна кількість наукових кадрів в регіоні впродовж 2010 – 2014 років також мала тенденцію до зниження, про що свідчить той факт, що у 2010 році кількість працівників наукових організацій становила 4,2 тис. осіб, а у 2014 році – 3,3 тис. осіб. За якісним складом кількість докторів наук становить 928 осіб, кандидатів наук – 4950 осіб.

Серед регіонів України за кількістю працівників наукових організацій Одещина впродовж останніх 4-х років стабільно утримує 7 місце.

Обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт впродовж 2010 – 2014 років зріс майже у 1,1 разу і становив 214,1 млн. грн. За обсягами наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій, у 2013 році область посідала 7 місце серед регіонів ( у 2011р. – 9 місце) за даними державної служби статистики.

Обсяги фінансування наукових та науково-технічних робіт за останні чотири роки зросли з 191 млн. грн. у 2010 році до 210,5 млн. грн. у 2014 році. Серед регіонів України за цим показником область у 2013 році посідала 7 місце. Фінансування здійснювалося переважно за рахунок бюджетних коштів, питома вага яких впродовж чотирьох років коливалася на рівні 60%.

За кількістю поданих заявок на видачу охоронних документів та кількістю отриманих охоронних документів на право інтелектуальної власності у Державну службу інтелектуальної власності України область у 2014 році посіла 5 місце серед регіонів України. У 2014 році було подано 614 заявок.

За результатами обстеження інноваційної діяльності в економіці України впродовж 2010 – 2016 років Одеська область посідала 7 місце за кількістю підприємств з інноваційною активністю. Зокрема, з 1739 обстежених підприємств, 261 було віднесено до інноваційно активних. З зазначеного переліку 105

належали до підприємств з технологічними інноваціями, 156 – до підприємств з маркетинговими або організаційними інноваціями [13].

У 2014 році кількість промислових підприємств, що займалися інноваційної діяльністю, нараховувала 67 одиниць або 16,8 % від загальної кількості підприємств (у 2010 році – 15,7%). Водночас за період 2011-2012 років питома вага таких підприємств в регіоні перевищувала 20%. Поряд з цим, кількість підприємств, що впроваджували інновації, становила 39 одиниць. Обсяг реалізованої ними інноваційної продукції становив 698,7 млн. грн., у тому числі на експорт – 135,4 млн. грн.

За напрямками інноваційні витрати впродовж 2010-2014 років переважно спрямовувалися на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (майже 90% витрат), решта припадала на дослідження і розробки (1,6 – 4,8%) та придбання інших зовнішніх знань (3,2-1,2%).

Обсяг фінансування інноваційної діяльності впродовж останніх чотирьох років переважно здійснювався за рахунок власних коштів підприємств, частка яких зросла з 68,5% у 2010 році до 99% у 2014 році. Виключенням став 2012 рік, коли фінансування відбулося за рахунок коштів іноземних інвесторів (40,1%) та з інших джерел (50,8%). Також на 2012 рік припадає найбільший за всі чотири роки обсяг фінансування інноваційної діяльності, який становив 1497,4 млн. грн., при тому, що в інші роки не перевищував 180 тис. грн. Майже 97 % коштів у 2012 році було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Мережу закладів культури і мистецтв Одеської області складають 1708 установ, з них 25 – обласного підпорядкування: 6 театральних-видовищних підприємств, 3 обласні бібліотеки, 5 центрів національних культур, 7 музеїв, 3 навчальні заклади культури і мистецтв; 1683 бібліотеки, 734 клубні заклади, 68 шкіл естетичного виховання, 32 історико-краєзнавчі музеї, 226 громадських та приватних музеїв, 13 парків культури та відпочинку.

Крім того, в м. Одеса функціонує Одеський національний академічний театр опери та балету, Одеська національна музична академія ім. А. Нежданової, Одеська середня спеціальна музична школа-інтернат ім. проф. П.С. Столярського, державний цирк.



Станом на 01 січня 2017 року на Одещині зареєстровано 5289 громадських об'єднань. Більшість з них мають фізкультурно-спортивну спрямованість (1079), 468 професійного спрямування, 413 об'єднання ветеранів та інвалідів, 195 освітні, культурно-виховні об'єднання. Молодіжних об'єднань громадян 280, дитячих 105, жіночих 74.

В області зареєстровані та діють 1331 релігійна організація, у тому числі: 3 духовні центри, 17 релігійних управлінь, 1257 релігійних громад, 21 монастир, 20 місій, 2 братства та 11 духовних навчальних закладів. Переважна більшість релігійних організацій (1279) відноситься до християнства, 12 до іудаїзму, 10 до ісламу, 30 до нетрадиційних та новітніх віросповідань. Серед християнських конфесій перше місце за чисельністю посідає православ'я (764), далі йдуть протестанти (463) та католики (52) [13].

Враховуючи соціально-економічну ситуацію, яка склалася в країні, для Одеської області, у 2017 році головним завданням доцільно було б поставити збереження рівня життя і забезпечення соціальних потреб населення області на основі стабільного функціонування економіки регіону, та досягнути стабільності в сфері економіки і соціальної сфери. Можна зазначити, що в 2017 році відбулось зростання показників соціально-економічного розвитку по більшості галузей реального сектору економіки (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Одеської області за II квартал 2017 року  
(складено за даними [14])

Показники	Січень-липень 2017 року, %		Січень-червень 2017 року, %		Січень-березень 2017 року, %	
	Область	Україна	Область	Область	Область	Україна
1	2	3	4	5	6	7
Доходи місцевих бюджетів (загальний і спеціальний фонди)	129,9	х	133,2	х	139,1	х
Доходи обласного бюджету (загальний і спеціальний фонди)	127,6	х	125,8	х	121,2	х

Продовж. табл. 6

1	2	3	4	5	6	7
Промислове виробництво	118,0	99,3	119,4	99,6	108,7	99,3
- індекс промислової продукції						
- темп обсягу реалізованої продукції	05.09.	04.09.	121,5	127,8	118,7	135,3
Виробництво продукції сільського господарства-всього, в т.ч.:	103,0	98,0	75,2	97,9	92,0	99,2
у с/г підприємствах	108,5	97,6	57,3	96,1	93,7	99,2
у господарствах населення	95,7	98,5	92,1	99,3	91,6	99,1
Обсяги вантажних перевезень усіма видами транспорту-всього, в т.ч.:	110,9	104,5	111,7	105,7	114,3	108,4
- залізничний транспорт	109,1	101,0	109,1	102,3	111,0	105,9
- автомобільний транспорт	128,0	106,5	132,1	108,7	144,6	113,4
Експорт товарів	15.09	14.09	118,0	124,2	97,6	134,4
Імпорт товарів*	15.09	14.09	126,7	129,9	111,4	127,3
Обсяги введеного в експлуатацію житла	**	**	105,4	156,2	100,8	109,3
Індекс будівельної продукції	130,2	124,2	133,1	124,6	166,0	119,4
Оборот роздрібної торгівлі	112,8	108,0	113,8	107,3	104,4	103,1
Середньомісячна зарплата, в т.ч.:			6154	6638	5842	6324
- номінальна гривень	05.09	30.08				
- темп росту відсотків			136,2	137,2	135,3	136,9
Реальна заробітна плата	05.09	31.08	117,7	119,7	116,7	119,3
Заборгованість із виплати заробітної плати	99,9	99,4	102,0	103,1	100,1	103,7
- до попереднього місяця						
- до початку року	105,8	132,7	105,9	133,6	104,3	115,6
Рівень зареєстрованого безробіття	0,6	1,2	0,6	1,3	0,9	1,5
Індекс споживчих цін всього:	100,8	100,2	101,8	101,6	102,0	101,8
- до попереднього місяця						
- до грудня попереднього року	109,6	108,2	108,7	107,9	104,5	103,9

Продовж. табл. 6

1	2	3	4	5	6	7
- до грудня попереднього року	113,9	112,6	112,8	112,3	104,5	104,8
Індекс споживчих тарифів на житло, воду, електроенергію, газ та інші: - до попереднього місяця	100,4	100,6	102,1	100,5	106,6	105,0
- до грудня попереднього року	110,4	108,1	109,9	107,4	106,9	105,5
Рівень оплати населенням послуг ЖКГ	30,08	30,08	96,0	88,5	76,7	85,3
Заборгованість населення за житлово- комунальні послуги (до початку року)	30,08	30,08	108,0	x	135,7	x

Примітка: у порівнянні з відповідним періодом попереднього року, з урахуванням нафти сирової, квартальний показник.

Якщо говорити про доходи мешканців Одеси та цінову політику яка склалась в місті, то варто зазначити, що основним джерелом доходів населення є заробітна плата (у структурі доходів складає 36-38%). Тому розглянемо таблицю де показана заробітня плата по регіонах України (табл. 7).

Таблиця 7

Заробітна плата штатних працівників за регіонами за березень 2017 року (складено за даними [14])

Регіон	Нараховано в середньому працівнику				
	березень 2017 року, грн.	у % до			довідково: лютий 2017 року, грн.
		лютого 2017 року	березня 2016 року	мінімальної заробітної плати (3200 грн.)	
Україна	6752 (+ 543 грн.)	108,7	137,2	211,0	6209 (+ 201 грн.)
Вінницька	5606	107,3	147,8	175,2	5225
Волинська	5513	107,7	150,6	172,3	5119
Дніпропетровська	6433	105,7	135,0	201,0	6084
Донецька	7110	104,8	116,8	222,2	6788
Житомирська	5424	108,8	147,6	169,5	4986
Закарпатська	5864	108,2	151,7	183,2	5420
Запорізька	6603	110,9	133,9	206,3	5954
Івано-Франківська	5780	109,2	151,2	180,6	5292

Продовж. табл. 7

1	2	3	4	5	6
Київська	6990	109,8	140,5	218,4	6366
Кіровоградська	5441	108,8	150,5	170,0	5002
Луганська	5648	104,1	132,6	176,5	5424
Львівська	5997	109,7	141,2	187,4	5469
Миколаївська	6433	109,5	139,6	201,0	5874
Одеська	6157 (+459 грн.) (7місце)	108,1	137,7	192,4	5698 (+ 32 грн.) ( 8 місце)
Полтавська	6073	104,2	140,0	189,8	5829
Рівненська	5935	112,5	139,1	185,5	5276
Сумська	5394	105,7	143,7	168,6	5105
Тернопільська	5151	107,6	151,8	161,0	4790
Харківська	5893	107,1	139,0	184,2	5504
Херсонська	5587	109,5	146,9	174,6	5105
Хмельницька	5598	110,8	145,2	174,9	5052
Черкаська	5549	108,5	143,5	173,4	5116
Чернівецька	5136	107,2	148,4	160,5	4792
Чернігівська	5358	110,4	138,0	167,4	4855
м. Київ	11010	112,0	131,6	344,1	9832

Аналізуючи таблицю, можна зазначити, що в січні-березні 2017 року, середньомісячна зарплата становила 5842 грн. (7 місце) та збільшилась відносно січня-березня 2016 року на 35,3% (довідково: січень-квітень 2017р. – 5897 грн., 135,6%) (по Україні – 6324 грн., на – 36,9%).

Індекс реальної заробітної плати становить 116,7% (довідково: січень-квітень 2017р. – 117,5%) (по Україні – 119,3%). За березень 2017р. заробітна плата становила 6157 грн. (7 місце, по Україні – 6752 грн.).

Для наглядного аналізу був побудований графік (рис. 5.).

Як ми бачимо на рисунку 5 в середньому нарахована заробітна плата штатних працівників у березні приблизно на 30% більша, але найменший зріст (в 12%) є в Донецькій області.

Проаналізуємо рівень середньої заробітної плати в області відносно середнього по Україні. У березні цього року даний показник склав – 91,2%, а у лютому 2017 р. – 91,8 %, у січні 2017 – 94,3 %; у березні 2016 – 90,9 %. у лютому 2016 – 92,7 %. у січні 2016 – 97,8 %.

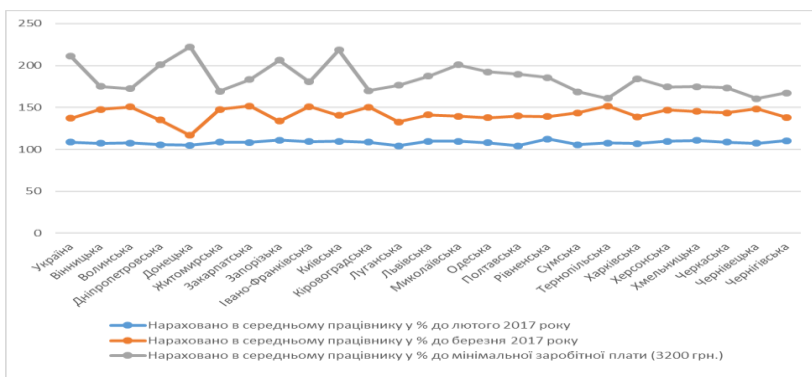


Рис. 5. Заробітна плата штатних працівників за регіонами за березень 2017 року. (складено за даними [14])

Відносно до відповідного періоду попереднього року середня заробітна плата у березні по області склала: 2017 р. – 137,7%, 2016 р. – 126,0 %, а по Україні: 2017 р. – 137,2 %, 2016 р. – 127,4 % (табл. 8).

Таблиця 8

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників по містах та районах Одеської області за I квартал 2017 року (складено за даними [15])

Назва району / міста	Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за I квартал 2017 р., грн. (статистичні дані)	Відхилення середньомісячної заробітної плати штатних працівників за I квартал 2017 року до I кварталу 2016 року	Місце
1	2	3	4
По області в цілому	5 842	131,2	
міста:			
м. Балта	4 505	167,2	8
м. Білгород-Дністровський	4 607	140,7	7
м. Біляївка	4 925	156,6	6
м. Ізмаїл	5 068	116,1	5
м. Одеса	6 036	131,7	3

Продовж. табл. 8

1	2	3	4
м. Подільськ	5 419	129,8	4
м. Теплодар	4 167	148,4	9
м. Чорноморськ	7 886	117,5	2
м. Южне	10 991	103,1	1
райони:			
Ананьівський	4 557	163,7	8
Арцизький	3 984	166,2	23
Балтський	4 558	175,0	7
Березівський	3 851	154,8	25
Білгород-Дністровський	4 833	143,0	5
Біляївський	7 383	152,1	1
Болградський	4 025	157,5	20
Великомихайлівський	4 532	170,1	9
Захарівський	4 244	167,3	14
Іванівський	4 281	180,0	13
Ізмаїльський	4 075	163,9	18
Кілійський	4 006	167,4	22
Кодимський	3 927	164,4	24
Лиманський	6 980	127,5	2
Любашівський	4 018	153,6	21
Миколаївський	4 450	161,4	10
Овідіопольський	5 089	125,9	4
Окнянський	4 053	143,3	19
Подільський	4 078	163,4	17
Ренійський	4 300	154,1	12
Роздільнянський	5 477	153,4	3
Савранський	4 352	176,8	11
Саратський	4 585	181,1	6
Таругинський	4 209	162,5	15

Продовж. табл. 8

1	2	3	4
Татарбунарський	4 196	191,3	16
Ширяївський	3 705	152,8	26

Можемо розглянути різницю динаміки заробітної плати за видами економічної діяльності в Україні та Одеській області (табл. 9).

Таблиця 9

Динаміка заробітної плати штатних працівників за видами економічної діяльності по Україні та Одеській області за березень 2017 року (складено за даними [15])

Види економічної діяльності	Березень 2017 року				довідков о: лютий 2017 по Україні, грн.
	по Украї ні, грн.	по Одеській області, грн.	у % до лютого 2017 року		
			по Украї ні	по Одеській області	
Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство	5566	4151	113,8	113,6	4891
Промисловість	7322	6215	109,4	113,5	6693
Будівництво	5912	4870	104,1	105,8	5678
Оптова та роздрібна торгівля	7447	4729	108,5	103,8	6862
Тимчасове розміщення й організація харчування	5094	4687	113,9	121,2	4473
Транспорт та складське господарство	7577	9121	120,0	109,9	6314
Інформація та телекомунікації	12085	6565	108,9	97,3	11100
Фінансова та страхова діяльність	13576	10111	123,6	107,8	10983
Операції з нерухомим майном	5709	6387	107,7	102,1	5301
Професійна, наукова та технічна діяльність	9708	8289	103,9	120,8	9345
Державне управління й оборона	7727	6696	108,0	108,2	7156
Освіта	5447	5295	101,9	104,8	5344
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	4670	4707	103,8	104,9	4497
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5363	6381	105,9	101,5	5065
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	6243	6062	112,7	129,9	5539
Усього	6752	6157	108,7	108,1	6209

Аналізуючи цінову політику в Одесі можна сказати, що для забезпечення прогнозованої цінової ситуації на території Одеської області діють Меморандум про узгодження дій між Одеською облдержадміністрацією та виробниками хлібобулочних виробів в Одеській області та Меморандум співробітництва між Одеською облдержадміністрацією, підприємствами мережевої торгівлі та регіональними виробниками продуктів харчування.

З метою забезпечення стабільної цінової ситуації на споживчому ринку в регіоні, в минулому році проводилося 2,5 тис. сільськогосподарських ярмарок та реалізовалось понад 95,9 тис. тонн сільгосппродукції на суму понад 1,1 млрд. грн. (табл. 10).

Таблиця 10

Індекси споживчих цін по Україні і Одеській області у  
травні 2017 року, % (складено за даними [16])

Індекс споживчих цін	До попереднього місяця		До грудня попереднього року	
	Україна *	Одеська область	Україна *	Одеська область
	101,3	101,5	106,2	106,8
1	2	3	4	5
Продукти харчування та безалкогольні напої	102,3	102,8	108,3	108,7
Продукти харчування	102,4	102,9	108,6	108,9
Хліб та хлібопродукти	100,4	100,5	105,6	107,4
М'ясо та м'ясопродукти	102,9	103,0	110,1	110,1
Риба та продукти з риби	100,5	98,9	103,1	98,9
Молоко	97,9	97,5	103,2	99,0
Сир і м'який сир (творог)	99,9	100,7	108,1	108,8
Яйця	86,6	84,3	53,4	50,4
Масло	99,9	101,0	106,5	107,3
Олія соняшникова	100,0	100,4	102,3	103,0
Фрукти	112,8	115,3	134,5	130,5
Овочі	116,7	119,2	147,2	143,0
Цукор	100,3	99,9	109,1	111,0
Безалкогольні напої	100,5	99,8	103,4	102,9



Продовж. табл. 10

1	2	3	4	5
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	100,8	100,4	106,9	107,7
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	100,2	99,8	101,2	101,7
Охорона здоров'я	100,7	100,8	103,0	103,4
Транспорт	100,5	100,5	107,5	105,7
Зв'язок	100,1	99,9	106,3	111,2
Відпочинок і культура	99,7	99,2	102,6	102,2
Освіта	100,1	100,0	101,8	104,4
Ресторани та готелі	100,8	101,8	105,5	106,0
Різні товари та послуги	99,9	100,4	99,1	98,2

Примітка: \*без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Індекс споживчих цін в Одесі за 2017 рік становив 101,5%, на продукти харчування – 102,9%. Серед продуктів харчування найбільше зросли ціни на фрукти (у 1,5 раза), рибу та продукти з риби (+38,5%), безалкогольні напої (+36,2%), хліб та хлібопродукти (+32,2%). Зросли ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива +48,6%, транспорт +39,5%, охорону здоров'я +33,4%. Водночас відбулось зниження на 16,8% за групою овочі.

З метою регулювання цін в області діє розпорядження голови облдержадміністрації «Про регулювання цін на основні продовольчі товари», Також були визначені конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку Одеської області в соціальній сфері на основі діагнозу стартових умов регіонального розвитку шляхом SWOT та PEST-аналізу Таблиця 2.12 в Додатках.

**Перспективи.** Виявлені під час аналізу тенденції та проблеми розвитку області засвідчили потребу у корегуванні стратегічних пріоритетів, операційних цілей та задач. Вектори розвитку регіону водночас узгоджувалися з державними пріоритетами розвитку країни, визначеними в урядових документах стратегічного спрямування. Отже, на перспективу зусилля держави повинні бути зосереджені не на скороченні державних витрат на функціонування соціальної сфери, а на підвищення ефективності

використання бюджетних засобів. Оскільки тільки за бюджетної підтримки галузей соціальної сфери гарантовано виконуватимуться ті соціальні завдання, які ставить перед собою кожна цивілізована держава. В подальшому перспективним напрямом дослідження розвитку соціальної сфери України є розробка шляхів і методів активізації впровадження у ній державно-приватного партнерства.

### *Література*

1. Пігуль Н. Г. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні / Н. Г. Пігуль, О. В. Люта, А. О. Бойко // Вісник Національного банку України. – 2015. — № 1 (227). — С. 30–35.
2. Список країн за ВВП (номінал) на душу населення [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. В Індексі людського розвитку ООН Україна – 83-я [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724\\_human\\_development\\_index\\_az](http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az).
4. ПРООН: Україна за індексом людського розвитку посіла 83 місце з 187 країн [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/07/24/-83-187-.html>.
5. Хома Н. М. Типологія моделей соціальної держави: аналіз основних підходів / Н. М. Хома // Держава і право. — 2012. — Випуск 56. — С. 618–623. 349
6. Пігуль Н. Г. Типологія моделей фінансування розвитку соціальної сфери / Н. Г. Пігуль // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. — Суми, 2014. — Вип. 38. — С. 220–229.
7. Моделі фінансових відносин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://subject.com.ua/economic/finances1/3.html>.
8. Чорнодід І. С. Порівняння моделей соціально-орієнтованих економік / І. С. Чорнодід // Технологический аудит и резервы производства. — 2014. — № 2/2(16). — С. 34–38.
9. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art\\_id=404574&cat\\_id=4046](http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=404574&cat_id=4046).

10. Соціальна політика: політико-правові засади та особливості управління соціальними процесами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://buklib.net/books/27137/>.

11. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): монографія. / За наук. ред. д.е.н., проф., академіка НАН України Б. М. Данилишина /РВПС України НАН України. — Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. — 818 с.

12. Державна служби статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Національна стратегія розвитку «Україна-2015»: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/content/files/Ukraine-2015%20big.pdf>

14. Звіт про стан соціально-економічного розвитку Одеської області за I півріччя 2017 року: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [https://oda.odessa.gov.ua/zvity/zvit\\_pro\\_stan\\_sotsialno-ekonomichnoho\\_rozvytku\\_odeskoi\\_oblasti\\_za\\_i\\_pivrichchia\\_2017\\_roku.html](https://oda.odessa.gov.ua/zvity/zvit_pro_stan_sotsialno-ekonomichnoho_rozvytku_odeskoi_oblasti_za_i_pivrichchia_2017_roku.html)

15. Середня заробітна плата за регіонами за місяць у 2017 році: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg\\_zp\\_m/reg\\_zpm17\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg_zp_m/reg_zpm17_u.htm)

16. Індекси споживчих цін. по одеській області: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [od.ukrstat.gov.ua/publ/zb%20ciny/zbirnik%201.doc](http://od.ukrstat.gov.ua/publ/zb%20ciny/zbirnik%201.doc)

17. Собченко В. В. Основні моделі соціальної політики в країнах Центральної та Східної Європи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/5/01.pdf>.

1. Pihul' N. H. Finansove zabezpechennya sotsial'noyi sfery v Ukrayini / N. H. Pihul', O. V. Lyuta, A. O. Boyko // Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny. — 2015. — # 1 (227). — S. 30–35.

2. Spysok krayin za VVP (nominal) na dushu naselennya [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

3. V Indeksi lyuds'koho rozvytku OON Ukrayina – 83-ya [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: [http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724\\_human\\_development\\_index\\_az](http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2014/07/140724_human_development_index_az).

4. PROON: Ukrayina za indeksom lyuds'koho rozvytku posila 83 mistse z 187 krayin [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/07/24/-83-187-.html>.

5. Khoma N. M. Typolohiya modeley sotsial'noyi derzhavy: analiz osnovnykh pidkhodiv / N. M. Khoma // Derzhava i pravo. — 2012. — Vypusk 56. — S. 618–623. 349

6. Pihul' N. H. Typolohiya modeley finansuvannya rozvytku sotsial'noyi sfery / N. H. Pihul' // Problemy ta perspektyvy rozvytku bankivs'koyi systemy Ukrayiny: zbirnyk naukovykh prats'. — Sumy, 2014. — Vyp. 38. — S. 220–229.

7. Modeli finansovykh vidnosyn [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://subject.com.ua/economic/finances1/3.html>.

8. Chornodid I. S. Porivnyannya modeley sotsial'no-oriyentovanykh ekonomik / I. S. Chornodid // Tekhnolohycheskyy audyt y rezervy proyzvodstva. — 2014. — # 2/2(16). — S. 34–38.

9. Ministerstvo finansiv Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: [http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art\\_id=404574&cat\\_id=4046](http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=404574&cat_id=4046).

10. Sotsial'na polityka: polityko-pravovi zasady ta osoblyvosti upravlinnya sotsial'nymy protsesamy [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://buklib.net/books/27137/>.

11. Kutsenko V. I. Sotsial'na sfera: real'nist' i kontury maybutn'oho (pytannya teorii i praktyky): monohrafiya. / Za nauk. red. d.e.n., prof., akademika NAN Ukrayiny B. M. Danylyshyna /RVPS Ukrayiny NAN Ukrayiny. — Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihrاف», 2008. — 818 s.

12. Derzhavna sluzhby statystyky [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Natsional'na stratehiya rozvytku «Ukrayina-2015»: □Elektronnyy resurs□. — Rezhym dostupu: <http://www.semynozhenko.net/content/files/Ukraine-2015%20big.pdf>

14. Zvit pro stan sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Odes'koyi oblasti za I pivrichchya 2017 roku: □Elektronnyy resurs□. – Rezhym dostupu: [https://oda.odessa.gov.ua/zvity/zvit\\_pro\\_stan\\_sotsialno-ekonomichnoho\\_rozvytku\\_odeskoi\\_oblasti\\_za\\_i\\_pivrichchia\\_2017\\_roku.html](https://oda.odessa.gov.ua/zvity/zvit_pro_stan_sotsialno-ekonomichnoho_rozvytku_odeskoi_oblasti_za_i_pivrichchia_2017_roku.html)

15. Serednya zarobitna plata za rehionamy za misyats' u 2017 rotsi: □Elektronnyy resurs□. – Rezhym dostupu: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg\\_zp\\_m/reg\\_zpm17\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg_zp_m/reg_zpm17_u.htm)

16. Indeksy spozhyvchykh tsin. po odes'kiy oblasti: □Elektronnyy resurs□. – Rezhym dostupu: [od.ukrstat.gov.ua/publ/zb%20ciny/zbirnik%201.doc](http://od.ukrstat.gov.ua/publ/zb%20ciny/zbirnik%201.doc)

17. Sobchenko V. V. Osnovni modeli sotsial'noyi polityky v krayinakh Tsentral'noyi ta Skhidnoyi Yevropy [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/5/01.pdf>.

*Рецензент: Карпов В.А. к.е.н., професор, кафедра економіки, права та управління бізнесом, Одеський національний економічний університет*

9.11.2017

УДК 658.012

*Тригуб Кристина, Хамініч Світлана*

## **СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ МАРКЕТИНГУ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

У статті досліджено проблематику зміни концепцій маркетингу в ході еволюції світової економіки. Теоретично обґрунтовано особливості основних концепцій маркетингу: виробничої, товарної, маркетингової, концепції традиційного маркетингу та глобальної. Визначено тенденції сучасних маркетингових концепцій та їх роль в формуванні стратегії